

**Kommune Kujallermut aamma Aalisarnermut Piniarnermullu
Naalakkersuisoqarfimmu**

28. maj. 2024

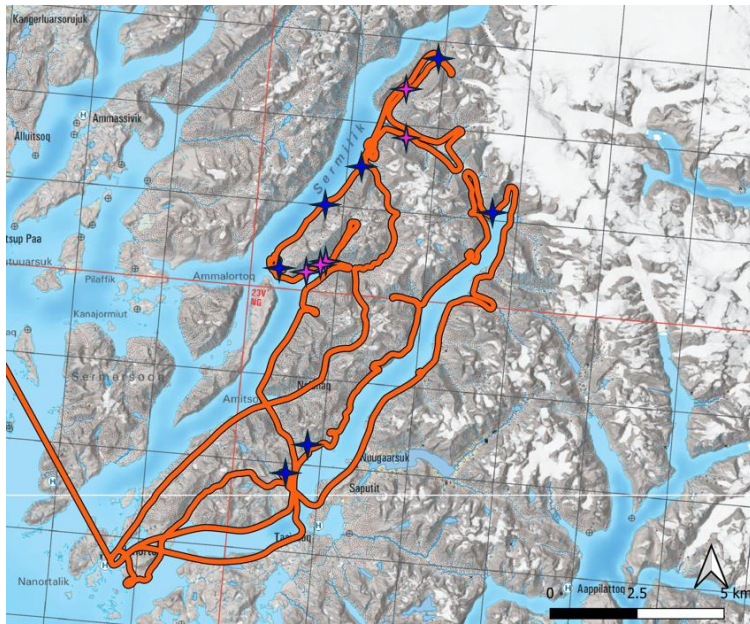
Nanortallip kangiani umimmannik kisitsineq, marsip sisamaat 2024

*– nuussinerup kingorna ukiut qulit qaangiunneranni uumasogatigiit
killiffiat*

Nanortallip kangiani umimmaat uumasogatigiit kisinneqarnissaat siunertaralugu Kommune Kujalleq marsip sisamaani 2024-mi aaqqissuussivoq. Umimmaat Ivittuuningaanniit tamatuma nalaanut 2014-imi nuunneqarput. Kisitsisussat suleqatigiit tassaapput Nanortalimminngaanneersut piniartut marluk, Kommune Kujallerminngaanniit pilersarusiortut aqutsisuat Sten Lund, aamma Pinngortitaleriffimminngaanniit ilisimatusartoq Mathilde Le Moullec, kisitsinermik aqutsisuusoq. Isumaqatigiissutip nassuiaatitaa Kommune Kujallermut januaarip qulingani nassiunneqarpoq; kisitsinerup naammassinera pillugu isumaqatigiissut tulluarsagaq Ilangussami 1-imi, quppernermi 5-imi takuneqarsinnaavoq. Kisitsinissaq siqqullugu peqataasut tamarmik peqatigallugit internetsikkut ataatsimiisitsisoqarpoq.

Kisitsineq tamakkiisoq februaarip 29-ani pinissaa aallaqqaammut pilersarusiorneqarsimagaluarpoq, qulimiguulimilli angallassisartut Sermermeersut pilersarusiornerat aamma silap ajornera peqqutaalluni marsip sisamaanut kinguartinneqarpoq. Kisitsinermi atugassarititaasut pitsaasorujussuusimapput: seqinnerluni, anoreqarnani uumasullu tumaat nutaat apeqqammernerani erseqqinnerat pissutaallutik. Kangerlunni sermimi sisujartortartup nalaani imaannaasimavoq, tamatuma nalaq qeqertaasanngortartumit avatangerneqarsimavoq (avannaata tungaani Sermilik, kujataata tungaani Tasermiut) aamma umimmaat qeqertaasanngortartuq qimallugu sikukkut qanittukkut ikaarsimasinnaanerit ilimanarpallaangilaq. Umimmaat amerlassusaat tamakkiisoq kisitsinermi immikkoortiterinermi pissarsianik ilaartorneqarpoq, umimmaqatigiikkuutaat tamarmik immikkut assilinqarsimallutik, taamaaliornikkut suaassusaat ukiuilu najoqqutaralugit immikkoortinneqarsinnaasimapput.

Qulimiguulik AS350 B3 atorlugu Qaqortuminngaanniit aallartippugut, Thor Nanortalimmut aariarlugu qeqertaasanngortartup avannaatungaa ullaakkut kisitsiffigaarput. Ulloqqeqata nalaani orseriarluta Thor Henrimmit kujataata tungaani kisitseqataasussamit taarserneqarpoq.

Assiliaq 1. Nunap assinga marsip sisamaani 2024-mi ingerlaarfigineqartoq, tassannga 235 km-it kisitsiffiupput. Umimmaqatigiikkuutaat inissisimanerat ullorissani tungujortuni takuneqarsinnaapput, taakku angutiviaapput. Aappalaartut qaamasut tassaapput umimmaqatigiikkuutaat arnavissat imminnut akuliussorsimasut, piaraat aamma ilaanneeriarluni angutivissat.

Inernerit

Kisitsinermi tamakkiisumi timmisartukkut ingerlaarfiusoq katillugu 235 km-iuvoq (Assiliaq Assiliaq 1, qupperneq 2), nalunaaquttap akunnerini sisamani agguaqatigiissillugu qutsissutsimi 120 fod-imi sukkassutsimillu 40-50 knob-imik ingerlaartoqarpoq. Qaqortuminngaanniit katillugit nalunaaquttap akunneri 5,25 timmisartortoqarpoq. Uumasogatigiit ilaqutariit 12-it nassaaraavut (uumasogatigiit assigiinngitsut 18-it assilineqarput; Assiliaq 3 takuuk, qupperneq 7), umimmaat katillugit 149-pput. Uumasogatigiit taama amerlatiginissaat uumasogatigiit amerliartornerat eqqarsaatigalugu naatsorsuutigineqareersimavoq, pisuussutunik killilersorneqannginnerat peqqutaalluni (tassa imaappoq taama sukkatigisumik amerliartornerat), taamatorpiaq aamma ippoq Ivittuuni 1987-imi umimmaliisoqarnerata kingornatigut (Cuyler et al., GN-rapport nr. 100).

Umimmaat piarallit sumiiffinni marlunni nassaarineqarput: Qingassat qanittuanni (Itillersuup avannaatungaani), umimmaat 2014-imi tassunga niuineqarsimapput, kiisalu Kankigitsup kujataatungaani qutaarlummi (Assiliaq Assiliaq 1, qupperneq 2)). Angutivissat ilaasa (angutiviaq piaraq ukiuni 3,8-t missaanni uumasimasoq) arnavissat ilagisimavaat, angutivissalli amerlanerpaartaat immikkut eqimattaliorsimapput. Qeqertaasangortartup kujasinnerusortaani angutivissat (ikittut) nassaarineqarput, angutivissat arnavissanut naleqqiullugit ungasinnerusumut nikittarsimanerannik tamanna ersersitsivoq.

Umimmaat 149-it tamarmik nassaarineqartut assilineqarput, suaassusaat ukiullu uumaffigisaat paasilluarumallugit, nassuisa ilusaat ineriartornerallu aamma uumasup tamakkiisumik angissusaa tunngavigalugit misissorneqarput (Assiliaq Assiliaq 2, qupperneq 4). Umimmaat inersimasunngungajalersut nassui Kangerlussuarmi umimmannut naleqqiullugit inersimalluarnerusutut isikkoqarput – nerisassa qarluarnera tamatumunnga pissutaasinnaavoq.

Piaqqat amerlassusaat (arnavissat 100-gaangata piaqqat amerlassusaat) assut qaffasippoq (25 %) aamma Kangerlussuarmi umimmaat 1980-2000-ikkunni amerlanerpaaffissamik tungaannut amerliartorallarmata amerlaqqatigaat (Cuyler et al. 2022, GN-rapport 119). Marlulisarnerit

nalinginnaasuunissaat ilimanaateqarpoq, tamanna aamma atugarisaasa pitsaasuusimanerannik ersersitsivoq. Malugiuk, issittumi uumasut kukiffallit toqusartut marsimi aprilimilu amerlanerpaasarput – tassa imaappoq kisitsereernerup kingornatigut.

Piaqqanik ukiumi ataatsimi uumasimasuni uumasooqatigiinni soqanngingajappoq (2 %) (Assiliaq 2, qupperneq 4). Tassa imaappoq piaqqat 2022-mi upernaakkut piaqqiarineqarsimasut uumaannarnissamut periarfissakissimaqisut. Ukiut marluk qaangiuppata pisassiisoqarpat tamanna eqqaamaneqartariaqarpoq, inersimasunik nutaanik 2026-mi peqarnaviangimmat. Piaqqat 2022-mi toqorarsimanerannut peqqutaasoq misissorluarneqartariaqarpoq, assingusumik pisoqaqqinnissaa siulittorsinnaajumallugu. Sumiiffinni tassani najugallit piaqqat timaannik arlalissuarnik siorna ukiukkut nassaarsimapput, nappaateqartoqarsimasinnaanerannik tamanna ersersitsivoq. Ukiukkut atugassarititaasut aamma apeqqutaataasinnaapput.

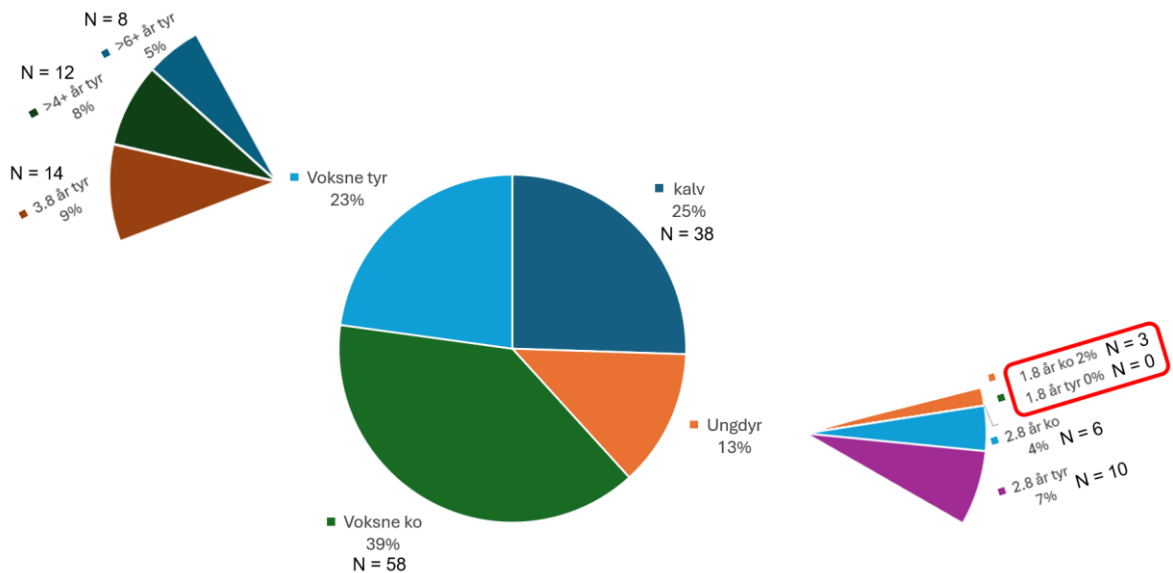
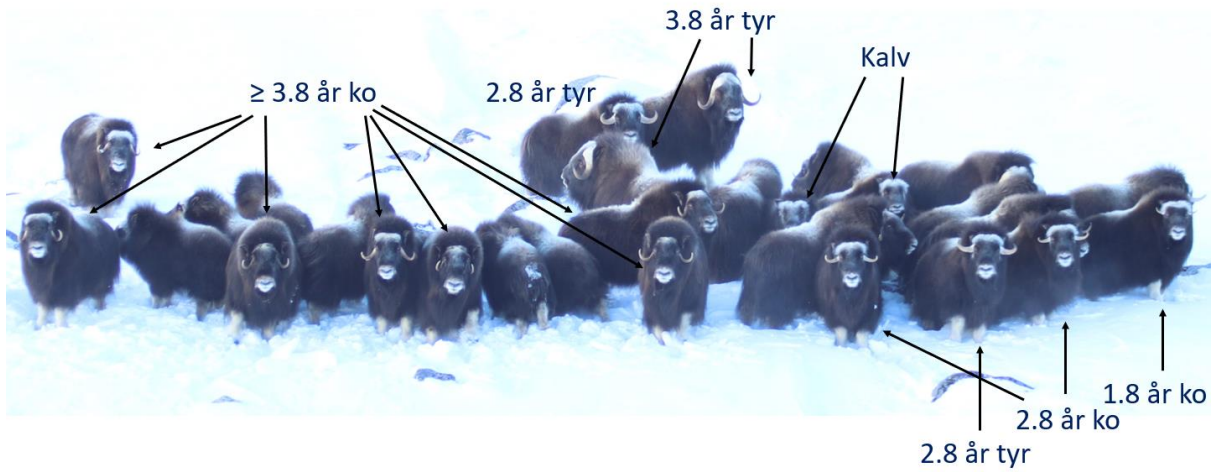
Uumasut ukiuni marlunni uumasimasut (2,8-nik ukiullit) uumasooqatigiit 11 %-eraat (angutivissat 7 %-it, arnavissat 4 %-it). Taakku umimmaqatigiit aalaakkaasumik amerlassuseqartut piniarneqanngitsut eqqarsaatigalugit ilimagisamit amerlanerulaarput, Maniitsup eqqaani 2024-mi nassaarineqartut amerlaqqatigiinnarpaat (Le Moullec et al., 2024).

Angutivissat inersimasunngungajalersut 3,8-it missaanni uumasimasut aamma arnavissat inersimasut uumanikinnerusimasut amerlapput. Piaqqat 2020-mi piaqqiat amerlasimassapput aamma uumaannarnissaannut periarfissagissaarsimassapput.

Arnavissat angutivissanut naleqqiullugit marloriaammik sivilissusilimmik uumasinnaapput (arnaviaq Ivittuuni ukiut 20-t missaanni uumasimavoq, angutiviaq ukiut qulit missaanni, Cuyler et al. 2024, GN-rapport 100). taamaattumik umimmaqatigiit akornanni arnavissat angutivissanit naleqqiullugit amerlanerulernissaat naatsorsuutigaarput. Uumasut ukiukitsut Nanortalimmut nuunneqarnerannit ukiut qulit taamaallaat qaangiussimapput, taamaattumik uumasooqatigiinni arnavissat inersimasut amerlanerulereersimanerat takullugu soqutiginarpoq. Aqutsinermi iliuusissatut pilersaarutini uumasooqatigiit iluini angutivissat arnavissanit amerlanerunissaat pinngitsoortinneqarsinnaavoq.

Angutivissat inersimasut (ukiut > 4 uumasimasut) uumasooqatigiit 13 %-eraat, taamaanneralu naatsorsuutigineqareerpoq. Uumasooqatigiilli suli ikimmata imaaginnarpoq angutivissat 20-usimassasut. Kisitsisit suli appasipput, taamaattumik tammajuitsussarsiniarluni piniartartunut pisassiissutit ukioq manna ikinnissaat ukiunilu aggersuni amerliartortikkiartuaarneqarnissaat kissaatigineqarpoq (2026-li pinnagu, tassani angutivissanik sisamanik ukiulinnik soqarnaviangimmat).

Timmisartorluni Tasermiut Kangerluata kujataata sineriaa qulaanneqarmat Nanortallip avataani qeqertaasanngortartup avataani umimmannik takusaqartoqanngilaq. Savanik takuvugut, taakku savaateqarfiup avannaata-kangiatungaani ukiisimapput.

Assiliaq 2. Nanortalimmi umimmaqatigiit suaassusaat ukiullu uumaffigisimasaat marsip sisamaani 2024-mi immikkoortitikkat assimi takuneqarsinnaapput. Eqimattat tamarmik arlaleriarlugit assilinqarput, taamaalilluni umimmak assiliviup tungaanut isiginngitsoq assiliap aappaani takuneqarsinnaallunilu immikkoortinneqarsinnaavoq. Uumasut amerlassusaat titartakkami diagrammimi immikkoortiterlugit takuneqarsinnaapput (amerlassusaat procentiilu nalunaarutigineqarsimapput). Umimmaat takuneqarsimasut katillugit 149-pput. Arnavissat ataatsimik ukiullit ikinnerat aamma angutivissanik ataatsimik ukiulinnik soqannginnera aappalaartumik ungaluuserneqarsimapput.

Kalv= norraq,

- 1.8 åring ko = arnaviaq ukiumi ataatsimi uumasimasoq,
- 1.8 åring tyr = angutiviaq ukiumi ataatsimi uumasimasoq,
- 2.8 åring ko = arnaviaq ukiuni marlunni uumasimasoq,
- 2.8 åring tyr = angutiviaq ukiuni marlunni uumasimasoq,
- >3 åring ko = arnaviaq ukiuni sisamani uumasimasoq;
- 3.8 åring tyr = angutiviaq ukiuni pingasuni uumasimasoq;
- 4-5 åring tyr = angutiviaq ukiuni pingasuni uumasimasoq,
- >6 åring tyr = angutiviaq ukiuni arfinilinnik amerlanernik uumasimasoq.

Mathilde Le Moulec

Pinngortitaleriffik – Miluumasunut Timmissanullu Immikkoortoqarfik

Paasissutissanik aallerfiit

Cuyler C., Hansen P.N., Lyberth M. & Zinglarsen K. 2024. Status muskoxen, Ivittuut, Southwest Greenland 61°N, from 1987 introduction to 2017. Pinngortitaleriffik - Greenland Institute of Natural Resources. Technical Report No. 100. 116 pp. Available at https://natur.gl/wp-content/uploads/2024/04/GN_TR_100_Status-muskoxen-Ivittuut_1987-2017.pdf

Cuyler, C., Marques, T.A., Correia, I.J.F., Jensen, A., Hegelund, P. & Wagnholt, J. 2022. 2018 status muskoxen, Maniitsoq & Sisimiut, West Greenland. Pinngortitaleriffik – Greenland Institute of Natural Resources. Technical Report No. 119. 113 pp. Available at https://natur.gl/wp-content/uploads/2022/02/GN_TR_119_2018-status-muskoxen_ManiitsoqSisimiut-WGrld.pdf

Department for Fiskeri og Fangst (2021) Beslutning om fanstperioder og -kvoter for Betalingsjagt på Rensdyr og Moskusokser – Sommer 2021 til og med Vinter 2024. Sagsnr. 2021-7115, 16 juli 2021.

Le Moullec, M., Raundrup, K. & Nymand, J. (2024). Supplerende notat til “Notat vedrørende moskusoksetælling d. 30. januar – 2. februar 2024 samt anbefaling om vinterjagt”. Notat sendt til APN d. 14. marts 2024. Tilgængelig på <https://natur.gl/moskus/>

Ilanngussaq 1. Kommune Kujallermi – Nanortallip avannaata kangiani – umimmannik kisitsinermit allattugaatit – marsip sisamaat 2024

Sumiiffimmi aalajangersimasumi kisitsinerit tamakkiisut.

Malittarisassat pitsaasut

- Umimmaat eqimattat misissuilluni nakkutigineqarneranni tamatigut GPS-sumiissusersiummik nalunaaruteqartoqartarnissaa inassutigineqarpoq – eqimattat qulimiguulimmit tatamillutik qimaannginneranni nikorfaffigisaat nalunaarutigissallugu pitsaanerpaassaaq.
- Qulimiguullip qutsissutsimi 40 m-imiinnissaa (120 fod miss.) aamma 70-90 km/t-inik sukkassuseqarnissaa (40-50 knob miss.) inassutigineqarpoq, taamaaliornikkut uumasut qulimiguullip illuttut saneraaninngaanniit 400 m-it iluanni takuneqarsinnaaniassammata. Taamaattumik qulimiguullip ingerlaarfiisa titarniusakkaartut akunneri annertunerpaamik 800-ssapput.
- Sumiiffiit annikitsukkaarlugit misissorneqartarnissaat pitsaanerpaasarpoq, suliaq pitsaasumik inerneqassappat. Sumiiffimmi kisitsiffigalugu naammassisami umimmaqarnera umimmaqannginneralu qulakkiissallugu pingaaruteqarpoq.
- Uumasut ataatsimoortut aqqissuussaananerit qulimiguulimmit nakkutilliisut takusinnaallugulu assilisinnaavaat. Malugiuk, nakkutilliineq taamaaliortoqartillugu siviunerulertarmat.
- Uumasut toqungasut amerlassusaasa toqusartut amerlassusaannik paasissutissiinnaavoq.

- Sumiiffinni umimmaat uumasogatigiit imminnut akuttullutik akulikillutillu uumasuusut nakkutigikkik (densitetsgradient). Variabelit, tassalu umimmaat amerlassusaasa aalajangersarneqarnissaannut kisitsisit, immikkoortiternissaat pingaaruteqarpoq (soorlu assersuutgalugu portussuseq aamma aput) aamma taamaaliornikkut sumiiffinni umimmaqassutsip eqqortumik naatsorsorsinnaanissaa pillugu, uani sumiiffit kisitsiffiqeqarsimangitsut pineqarput.
- Sumiiffik aputilik nakkutigiuk (elektronik atorlugu sumiiffinnit sumiissusersineqarsimasunit assit).

Misissuinermi paasissutissat sukumiisut

Qulimiguulik siumoortumik naatsorsorneqareersimasumik ingerlaarpoq (Assiliaq Assiliaq 1, qupperneq 2). qulimiguullip iluani issiavinni tunorlarni igalaat killinganni nakkutilliisut/piniartut marluk issiapput. Qulimiguullip ataani sumiiffik nakkutilliisup saavatungaani issiasup nakkutigaa takusanilu nalunaarsorlugit (allatsi/Mathilde). Umimmaat eqimattat nassaarineqaraangata nakkutilliisooq allatsimut (Mathilde) siutequtit atorlugit nalunaartarpoq aamma kisitsissut toortagaq atortarpaa. Qulimiguullip ingerlaarfissani pilersaarutaareersoq qimallugu umimmaat eqimattat sumiinnerat eqqorluarusullugu aamma eqimattat aaqqissuusaaanerat sukumiisooq paasilluarumallugu ingerlaartarpoq (assiliisooqaraangat). Nakkutilliisooq tunorlermi saamerlermi issiasooq umimmannik kisitsissut toortagaq atorlugu kisitsivoq (Thor ullaakkut aamma Henrik ualikkut), Mathilde qulimiguullip igalaavata killingani eqimattanik taamaalinerani assilivoq. Malugiuk, nakkutilliisooq tunorlermi talerperlermi issiasooq (Sten) eqimattanik sumikuusumik takusaqarsinnaanngimmat. Taamaattumik nakkutilliisut takusaannik allattuinnissamik akisussaasuvoq, taakkulu immersugassamut allattorpai (Tabeli 1, qupperneq 9). Umimmaat eqimattat tamarmik immikkut pillugit paasissutissanik ukuninnga immiussisooqarpoq:

- Eqimattat-sorliuneri (assimi siullermi normu, eqimattamit assilinqartoq)
- Waypoint ID (sumiinneq sumunnarnerlu pillugit nalunaarsugaq) GPS atorlugu nalunaaqutsigaq
- Eqimattat annertussusaat aamma ukiut/suiaassuseq pillugu aaqqissuusaaaneq erseqqisooq (piaqqat, arnaviaq/angutiviaq inersimasunngungajalersut, arnaviaq/angutiviaq inersimasooq).

Programmi DotDotGoose 1.7.0 ikiorsiullugu umimmaat amerlassusaat, suaassusaat ukiuilu assit atorlugit aalajangersarneqarput, nakkutilliisut arlallit taamaalillutik aalajangersaasinnaanngortillugit kingornatigullu sumiissusaat pillugit sanilliussinnaanngortillugit. Ukioqatigiit sisamanut avinneqarsimapput: Piaqqat (0,8 miss. ukiullit), inoorlaat (1,8 miss. ukiullit), inersimasunngungajalersut (2,8 miss. ukiullit) aamma inersimasut ($\geq 3,8$ -nik ukiullit). Uumasut tamarmik ukioqatigiikkaaniittut aamma suaassusaat aalajangersarneqarput (piaqqat minillugit). Angutivissat agguataarneqaaqipput (3,8-nik, 4,8-nik, 5,8-nik aamma $\geq 6,8$ -nik ukiullit). Assit aalajangersarneqartut tamarmik Pinngortitaleriffimmi umimmaat pillugit immikkut ilisimasalimmit maanna aamma/imaluunniit sionratigut atorfilimmit misissorneqarput.

Assiliivik GoPro time-lapse-nik sekundit 30-t qaangiukkaangata assiliitinneqartarpoq, taamaaliornikkut aqqutaani aput qanoq innersoq uppersarumallugu. Assit taakku timmisartukkut assilisat sumiissutsimi nalunaarsuinerupput aamma GPS-ip piffissamik nalunaarsuineranut assigiilersinneqarsimapput, taamaaliornikkut sumiissimanerisa nassaareqqinnissaannut periarfissaqartoqalerluni (Assiliaq 4, qupperneq 8).

Assiliaq 3. Eqimattap ID_6136-ip assilineranut assersuut, taanna suaassutsimik ukiunillu immikkoortiterinermut atorneqarpoq (piaraq ataaseq [toorneq qorsuk], anguviaq inersimasoq ataaseq immikkoortumi 4,8-5,8-nik ukiullit akornanniittoq [toorneq tungujortoq] aamma arnavissat qulit $\geq 3,8$ -nik ukiullit [toorneq aappaluartoq]). Malugiuk, arnavissat piaraat aamma inersimasunngungajalersut eqimattami 200 m-it missaanni ungasitsigisumiittumi immikkut assilineqarmata (eqimattat ID_6120), aamma tamarmik eqimattatut ilaqtariittut ataatsimoortuummata (Assimi 1-imi quppernermi 1-imi krydsimik ataatsimik allassimapput).

Assiliaq 4. Asseq assersuut GoPro'mik assilisaq, qulimiguullip saavanit assilisaq. Assit taama ittut sekundit 30 qaangiukkaangata assilineqartarput aamma timmisartukkut assilisat sumiissutsimik nalunaarsuinerupput.

Atortut (Pinngortitaleriffiup atukkiussai)

- GPS
- Kisitsissut toortagaq
- Nipimik immiussissut
- Assiliivik (GPS-italik)
- GoPro (GPS-italik)
- Nunap assinga sukumiisoq
- Pappialaq kisitsisitigut paasissutissartalik (Tabeli 1, qupperneq 9)
- Batteriit orsussaannik immiutit aamma batteriit.

Malugiuk, GPS'ni, nipimik immiussissutini, assiliivinni aamma GoPro'ni piffissamik nalunaarsuineq assigiilersinneqarsimammat.

Tabeli 1. Pappialaq kisitsisitigit paasissutissanik imalik assersuut, taama ittoq nakkutilliisup tunorlarmi talerperlarmi issiasup atorpaa.

Umimmaat / Moskus Nanortalik Feb 2024

1

ID	Umimmaat Amerlas-suiat	Inersimasut ?	Piaraq inunngorpoq 2023	Arnaviaq Køer ♀♀			Angutiviaq Tyre ♂♂			
	Total Antal i gruppen	Ukendt Køn / Alder	Født 2023 KALV	Ukendt ?	ukiut / år 1	ukiut / år ≥ 2	Ukendt ?	ukiut / år 1	ukiut / år 2-3	ukiut / år ≥ 4

Dato:

Tiden: